

Şiiri Doğru Konumlamak

Ali K. METİN

Şiir, gerçeklikle düş arasında kendisine ait bir yer tayini yapılmasına izin vermeyecek kadar müphem bir doğayla çevrilmiştir. Gerçeklikle düş arasındaki gerilimi içermeyen herhangi bir şiirin nakıs olduğundan emin olabiliriz. Burada gerçeklikten bir şiir-edebiyat görüşü ve biçimi olarak gerçekçiliği kastetmediğimiz gibi düşten de aynı şekilde düşçülüğü veyahut romantizmi kastediyor değiliz. Söylediğimi çeşitli şiir anlayışlarından bağımsız, poetikalar üstü bir kerteriz diye algılamak gerek. Şöyle ki, şiir, ne öznesiz -öznenen soyutlanmış- tasarruflarla ne de hayata değmeden özgül bir varlık olma kabiliyetini kazanabilir. Şiirin gerçeklikle düş arasında tebarüz ettirdiği münferit konumlanmalar, onun doğrudan özneyle hayat arasındaki salınımlarına tekabül eder. Bu salınımların mahiyetine ve biçimine göre her şiir gerçekçi, gerçeküstücü, romantik, fütürist, metafizik vs. içerik ve özellikler edinir.

Dolayısıyla gerçekçi şiiri şairin öznelliğinden bağımsızmış gibi düşünmek çok vahim bir yanlışlığımızdır. Genel anlamda şiir bir yana, gerçekçi şiirin böyle bir bağımsızlaşmaya ne ihtiyacı ne de mecburiyeti vardır. Başlıca özelliği sosyal, siyasal, gündelik boyutlarıyla yaşanan, somut hayatı mesele edinmektir denebilir. Dahası gerçeklik, ancak öznel bir perspektif, bir temas yoluyla şiirin varlık sahasına adım atabilmektedir. Ve aslında bu adım atış (transfer) süreci, şairin düşselliğiyle de mündemiçtir. Ancak söz konusu düşsellik tam da buradaki rolünün çetrefilliği sebebiyle epey uzun parantezler açmayı gerektirir. Düşün şiirdeki rolü, düşçü şiirlerle açıklanamayacak kerte sofistik bağlamlara sahiptir. Düşsel bir dünyadan konuşan şair ile düş-gerçeklik diyalojisi üzerinden konuşan şair arasındaki farkı da bu bağlamlar dolayımında görebilmek mümkün.

Bununla beraber şairin düşsel bir dünyadan konuşmasına bilakayduşart itiraz ettiğimiz sanılmamalı. Böyle bir aşırılık, gerek şiirin gerekse insanın varoluş potansiyelini sınırlandırmaktan başka işe yaramaz. Ayrıca buna ne hakkımız ne de imkânımız vardır. Düş kurmak icabında yapabileceğimiz en güzel, en özgür, en muhalif işlerdendir bile diyebiliriz. Sadece düş kurmak dahi bu anlamda şiirin bir kayrası olabilir. Ne ki yine de hayata ve insana değmedikçe düşlerin düş olarak dolayısıyla sanatsal, poetik bir değerinden bahsedilemez.

Düş gördürerek insanlara seslenebilme niteliğini haiz şiirlerse elbette başkadır. Bu şiirler gerçekte düşsel bir dünyadan konuşsa bile, düşlerini hayatın/insanın içine şelale gibi ağıdırma yeteneğine sahiptirler. Düşle gerçeklik arasındaki diyalojiden doğmuş, en azından bu diyalojiyi ihsas ettiren şiirlerdir. Büyük şiir denince anlaşılması gereken temel özelliklerden biri de belki bu olabilir. “Büyük Saat” ve “Köpük”ü böylesi büyük şiirin örnekleri arasında gösterebiliriz.

Düşle gerçeklik arasındaki diyalojik ilişkinin şiirde düşsel bir dünya tasavvuruyla tezahür ettirilmesi her şairin başarabileceği işlerden değil. Ancak şairlerin söz konusu diyalojinin anlamını bilmeksizin düşsel bir dünya içinden konuşmaya yönelmesi ve şiirin genellikle bu vasata yaslanan güncel bir seyir izlemesi, neşter atılması gereken arazlar olarak dikkati çekmekte. Lakin öncelikle, şiirin hem gerçeklik şuuru/algısı hem de düş kurma kabiliyeti ve gücüyle kendi asli zeminine yaklaşacağını bilmek gerekiyor. Öyle ki, bunların şiirde iki zıt unsur olmayıp birbirinin tamamlayıcı, olmazsa olmaz bileşenleri olduklarını anlamadığımız sürece daha fazla gidilecek bir yolumuzun olmadığını söylemek zorundayım. En azından ontolojik tecessüs içindeki bir şiirin/şairin varlığı böyle bir farkındalığı şart kılmaktadır.

Şiir gerçeklik şuurumuzu aydınlattığı kadar, ontolojik duyarlılığımızın ve ereklerimizin de öncü kuvveti olabilir. Gerçeklikle düşsel dünya arasındaki gerilim şiirin ontolojik sürecini ve tezahürlerini belirler. Ontolojik varlık bu iki dünya arasındaki salınımlarla istikamet kazanır.

Şiiri eğer sadece gerçeklik alanıyla ilgili bir şuur ve/veya şuuraltı faaliyetinden ibaret görüyor olsaydık fazla bir sorun olmayabilirdi. Hatta bunun için şiire ihtiyaç bile duymayabilirdik. Oysa şiir, var olma saiklerimizden izole edilemeyecek ölçüde bizim varlık hâllerimizden süzülüp gelen, içsel, kendilikli bir yapıdır. Şairin düşselliği de bu yapının bir bileşeni olarak devreye girer, girmek zorunluluğundadır. Burada şaire düşen düşün sekteye uğratılması değil, gerçeklikle kurduğu ilişkiyi (yaşantıyı) düşsel olanla diyalojik bir süreçten geçirmek olmalı. Bunu, gerçekliği karartmayacak bir dikkatlilik içinde yapmak ise onu gerçekçilikle buluşturan en önemli vasıflarından biri sayılabilecektir.

Mesele, şiiri ister içerik isterse teknik bakımdan sınırlayıcı birtakım hükümler altına almaksızın hem gerçekliği hem de özneyi temsil etme veya en doğru ifadesiyle tezahür ettirme gücüyle donatmaktır: Somutu olduğu kadar ontolojik iradeyi tecessüm ettiren bir şiir!

Günümüz şiirinin çıkmazı ve çıkış imkânı kanımca tam da bu poetik motoda yatmaktadır.